

Pražský právní podzim 2012

Právní aspekty sociální politiky

Pražský
právní
podzim

V tomto čísle Rodinných listů přinášíme podrobnou informaci o další zajímavé akci **Pražského právního podzimu 2012** – kulatého seminárního stolu nazvaného **Právní aspekty sociální politiky**, který dne 20. listopadu 2012 proběhl na Právnické fakultě UK

v Praze. S obledem na diskusní rozměr na jedné straně a inspirativní podněty debatujících na straně druhé jsme zvolili formu záznamu nejzajímavějších částí kulatého stolu.

JUDr. Daniela Kovářová,
advokátka a moderátorka kulatého stolu

Vítám vás zde, na půdě Právnické fakulty UK na moderované diskusi k aktuálním otázkám sociální politiky, akce zařazené do Pražského právního podzimu 2012. Toto setkání se koná za podpory právnické fakulty, které děkujeme za podporu

a zapůjčení prostor. Záštitu poskytl veřejný ochránce práv Pavel Varvařovský, který mě požádal, abych tady tlumočila jeho omluvu a lítost, že se z pracovních důvodů nemohl naší diskuse osobně zúčastnit. Akce by se nemohla konat bez pomoci partnerů, kterými jsou Česká advokátní komora – region Praha a advokátka dr. Marie Cilínková.

Naše dnešní téma budiž sociální politika. Co to vůbec je? Encyklopedie dneška – Wikipedie – definuje sociální politiku v širším slova smyslu jako soustavné a cílevědomé úsilí státu a jednotlivých subjektů o změnu či udržení a fungování sociálního systému, s cílem pozitivně ovlivnit životní podmínky lidí. V užším pojetí pak jako soubor aktivit, nástrojů a opatření, jejichž smyslem je reakce na nepříznivé **sociální události**, jako jsou **stáří, nemoc, invalidita** nebo i **nezaměstnanost a chudoba**.

To vše zní velebně, ač papež Jan Pavel II. řekl: „*Sociální stát, který přímo zasahuje a olupuje společnost o její odpovědnost, způsobuje ztrátu lidské energie a přebujelost státních aparátů, které ovládá více byrokratická logika než snaha sloužit občanům; ruku v ruce s tím jde nesmírné zvyšování výdajů.*“

Sociální politika se vyznačuje několika principy, které se pokusím ve stručnosti charakterizovat.

V první řadě jde o **princip spravedlnosti**, který český ekonom minulého století Josef Macek definuje jako „*největší štěstí největšího počtu*“.

Druhým principem je **princip solidarity**: ať již dobrovolné ve formě charity nebo vynucené ve formě daní a povinného veřejného pojištění.

Třetím principem je **princip subsidiarity**, podle něhož je každý povinen nejdříve pomoci sám sobě; nemá-li tuto možnost, musí mu pomoci rodina či jiné společenství.

Teprve na posledním místě je k pomoci vyzván stát. **Povinností státu je primárně vytvoření podmínek, aby si každý mohl pomoci sám.** Naopak pomoc jednotlivci je na posledním místě až po vyčerpání ostatních možností.

A konečně posledním principem je **princip participace**, podle něhož by se v demokratickém systému měli občané zúčastnit rozhodování o opatřeních sociální politiky.

„*Je právem každého člověka vybrat si svou cestu do pekla,*“ řekl současný americký ekonom David Friedman, syn Miltona Friedmana. A tak ohlédneme-li se dnes za sebe, musíme se zeptat: nepřehnali jsme to trochu?

Podle Henryho Hazlitta, amerického filozofa a ekonoma, který zemřel v roce 1993, je „*současný stát blabobytno spíše než cokoliv jiného komplikované uspořádání, kde nikdo neplatí vzdělání svých vlastních dětí, ale všichni platí vzdělání dětí všech ostatních; kde nikdo neplatí účty za své zdravotní výdaje, ale všichni platí zdravotní výdaje všech ostatních; kde se nikdo nestará o zajištění svého stáří, ale všichni se starají o zajištění stáří všech ostatních.*“

A zcela nedávno – 12. listopadu 2012 dochází ekonom Pavel Kohout na stránkách Lidových novin k závěru, podle něhož sociální systém zničil mezigenerační solidaritu a způsobil pokles porodnosti, protože mladí lidé se přestali starat o své rodiče, utvrzeni vědomím, že se o ně postará stát.

O čem všem dnes budeme hovořit? O úvod jsme požádali docentku Štangovou, proděkanku Právnické fakulty Karlovy univerzity v Praze. Podíváme se na situaci dětí, hovořit se bude o vymáhání práva před soudy, prognosticky se zamyslíme nad možnostmi mediace, dotkneme se sociálních služeb a v krátkém vstupu také Úřadu práce a problémů, které může přinést propuštění ze zaměstnání. Jsem ráda, že se u kulatého stolu setkávají advokáti, soudci, akademici, významní představitelé Ministerstva práce a sociálních věcí i médií.

V průběhu Pražského právního podzimu 2012 probíhají konference na různá, právně i jinak rozličná témata. Na první pohled jsou některá i důležitější, nicméně jak řekl předseda Městského soudu Jan Sváček na výroční konferenci Soudcovské unie 12. října letošního roku, která proběhla na Hluboké: „*Pro běžného účastníka řízení je spor o výživné o tisíc korun mnohem fatálnější než spor o obchodním soudnictví o desítky milionů korun nebo trestní kauza toho kterého politika.*“

I proto jsme se tady sešli. Byla bych ráda, kdybychom se v diskusi dotkli ještě jednoho tématu: Stát jako významný aktér sociální politiky, který určuje prostor pro působení ostatních subjektů. O jeho vlivu a zhojném regulačním dopadu měla mluvit prof. Hrušáková, která se na poslední chvíli musela omluvit. Nicméně pokládám toto téma také na stůl a vyzývám všechny přítomné, aby se ho nebáli a zvedli je. Role státu na tomto poli je totiž klíčová, neboť musí být jak přímým činitelem sociální politiky, tak také tvůrcem jejího právního rámce.

doc. JUDr. Věra Štangová, CSc.,
proděkanka právnické fakulty UK

Sociální politika zasahuje do nejrůznějších oblastí našeho života, jak se v diskusi budeme moci přesvědčit. Když jsem přemýšlela, o čem budu hovořit, rozhodla jsem se, že se zaměřím na **systém sociálního zabezpečení**.

Ten totiž prochází v poslední době nejenom u nás, ale i v celé řadě evropských zemí, velice dynamickým vývojem, a tak bych ráda podala stručný přehled, jak vypadá naše situace, a poukázala na některé problémy, zejména proto, abychom si uvědomili souvislosti a vzájemné vazby.

Je možné bez jakékoliv pochybnosti říci, že sociální zabezpečení je důležitým nástrojem **státní sociální politiky**. Na rozdíl od práva pracovního, které má s právem sociálního zabezpečení četné zpětné vazby, nedochází v rámci Evropské unie k jeho **harmonizaci**, ale ke **koordinaci systému sociálního zabezpečení jednotlivých členských států**. Cílem této koordinace je umožnit, respektive usnadnit jednu ze čtyř základních svobod Evropské unie, a to volný pohyb osob. Záměrem koordinace je zejména to, aby osoby, které migrují mezi jednotlivými členskými státy, neztrácely již získané nároky v oblasti sociálního zabezpečení. Proto například dochází ke sčítání dob pojištění a systémy sociálního zabezpečení jednotlivých členských zemí zůstávají zachovány. Přestože mají celou řadu obdobných rysů, obsahují některá specifika, která vyplývají z toho, že se vyvíjely v konkrétních podmínkách té které země. Jde zejména o ekonomický a politický vývoj. Politické rozhodnutí je při jakékoliv změně sociálního zabezpečení důležité nejenom u nás, ale ve všech zemích, protože je známo, že levicové vlády

bývají v této oblasti velkorysejší, naproti tomu pravicové vlády bývají více šetrné. O tom všem máme možnost se přesvědčit na našem vývoji.

Velmi důležitý vliv na úroveň sociálního zabezpečení má i **demografický vývoj**, především poměr počtu osob v produktivním a postproduktivním věku. Je známo, že v Evropě dochází ke stárnutí obyvatelstva, což je způsobeno tím, že na jedné straně se lidé dožívají vyššího průměrného věku, na straně druhé se rodí méně dětí. A to je třeba zohlednit, především v oblasti důchodového pojištění. Protože nejenom u nás, ale v celé řadě evropských zemí je důchodové pojištění financováno metodou **průběžného financování**, v němž se vybrané pojistné téměř bezprostředně rozdělují na jednotlivé důchody.

Na aktuální úroveň sociálního zabezpečení má velký vliv i tradice sociálního zabezpečení, která na našem území je velice dlouhá a bohatá, což je fakt, o němž se bohužel příliš nehovoří. Ale nutno říci, že třeba základy našeho sociálního pojištění byly položeny už Pálffyho reformou z osmdesátých let devatenáctého století.

Současný systém sociálního zabezpečení je možné rozdělit do **tří rozsáhlých subsystemů**, někdy se také hovoří o **třech pilířích**. Prvním z nich je **sociální pojištění**, druhým **státní sociální zaopatření**, pro které naše legislativa používá název **státní sociální podpora**. A třetím pilířem je **sociální pomoc**, dříve pojmenovaná termínem **sociální péče**.

Nejdůležitější z těchto tří pilířů je sociální pojištění, které u nás bylo znovu zavedeno po několika desítkách let od 1. ledna 1993, odkdy se opět začalo hradit pojistně. Je to systém, který vede občana k tomu, aby sám sebe připravoval na řešení budoucích sociálních událostí tím, že odkládá část své osobní spotřeby, respektive ještě někdo jiný se podílí na odkládání, zpravidla zaměstnavatel. Tento systém, fungující u zaměstnanců, je řešením budoucích sociálních událostí, jako jsou nejen nemoc, úraz, těhotenství, porod, ale také invalidita, ztráta živitele či stáří.

Přechod od státního paternalistického sociálního zabezpečení z minulého období k sociálnímu pojištění byl základem sociálních reforem ve všech zemích střední a východní Evropy. Sociální pojištění zahrnuje **nemocenské pojištění, důchodové pojištění a zdravotní pojištění**. Dodávám, že z nemocenského pojištění je poskytováno nemocenské, ošetrovné a dvě dávky v mateřství, peněžité pomoci v mateřství a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. V našich sdělovacích prostředcích se názvy těchto dávek velmi komolí, což způsobuje, že se promíchávají jednotlivé systémy, které mají odlišný právní režim.

Dávky nemocenského pojištění prošly významným vývojem. V současné době nedostává dočasně práce neschopný od čtvrtého do jednadvacátého dne dočasně pracovní neschopnosti nemocenské dávky, ale **náhradu mzdy nebo platu od zaměstnavatele ve výši nemocenské**. A až od dvaadvacátého dne dostává **nemocenské dávky**, což je velká změna, kterou už veřejnost přijala.

Pokud jde o systém důchodového pojištění, jeho hlavní dávkou je **starobní důchod**, následuje **invalidní důchod** a **požítalostní důchody** – vdovský, vdovecký a sirotčí důchod.

Ráda bych dále upozornila na jeden důležitý moment, který se nám zdá naprosto samozřejmý, ale když o něm přednáším v zahraničí, vyvolává velké překvapení: skutečnost, že **ženy mají stále důchodový věk odlišný od mužů, a to v závislosti na počtu vychovaných dětí**. Tento stav je důsledkem historického vývoje a u nás byl nastolen na přelomu padesátých a šedesátých let jako úlitba přetřeseným ženám, které často vykonávaly těžkou práci. **Tato právní úprava je skutečně unikátní** a v současné době doznívá ze známých důvodů na Slovensku. Nicméně od příštího roku by i tam měla zaniknout, takže Česká republika bude jedinou zemí v Evropě, která si ponechá podobné zvýhodnění žen při odchodu do důchodu. Čas od času se hovoří o jejím odstranění, před nedávnem politici zvažovali rok 2041 a později třicátá léta tohoto století.

Obecně však, ačkoliv se u nás důchodový věk neustále zvyšuje, je relativně nízký, protože ve většině evropských zemí odcházejí muži do důchodu v šedesáti sedmi letech, případně pětadesáti. Ženy v některých zemích mají stejný důchodový věk jako muži, případně o dva roky nižší, nicméně ve většině zemí se hraniční věk také zvyšuje.

Nyní k druhému pilíři, kterým je **státní sociální podpora**. Systém byl zaveden v roce 1995 a je určen zejména rodinám s nezaopatřenými dětmi. Jsou z něho poskytovány dávky, jednak závislé na příjmu příjemce, kterým se v praxi říká **testované**, protože se testuje příjem žadatele o dávku, a dále dávky **ostatní**, neboli nezávislé na příjmu, **netestované**. Výhodou testovaných dávek je to, že jsou poskytovány lidem, kteří je opravdu potřebují. Ovšem testování dávek je někdy velmi obtížné a administrativně a finančně dosti náročné, zejména pokud testované osoby jsou samostatně výdělečně činné.

V současné době patří mezi dávky testované **přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné**. Porodné je jako dávka testovaná poskytováno od 1. ledna 2011, kdy došlo ke značnému zúžení osobního rozsahu této dávky, tedy i k velkému zúžení počtu žen, které mají na dávku nárok. Do uvedeného data byla dávka poskytována všem ženám,

kteří porodily dítě, po 1. lednu 2011 pouze ženám, které splňují příjmové podmínky stanovené zákonem a jenom na první živě narozené dítě. Nutno přiznat, že tato změna nebyla naší veřejností příliš příznivě přijata, což je pochopitelné, protože se nikdo nevzdává rád toho, s čím počítá a co bylo do té doby poskytováno.

Doplňuji, že u státní sociální podpory se zjišťují pouze příjmy žadatele, které jsou taxativně vymezeny v § 5 zákona o státní sociální podpoře, nezohledňuje se celkový majetek žadatele. Může se tedy dočasně stát, že i vlastník relativně slušného majetku, mající přechodné příjmy odpovídající zákonu, obdrží některou z uvedených dávek.

Pokud jde o dávky netestované, tedy nezávislé na příjmu, nejdůležitější z nich je **rodičovský příspěvek**, jehož konstrukce zaznamenala celou řadu změn. Pak jsou to **dávky péčovské péče**, které ovšem budou ze systému státní sociální podpory vyvedeny do zákona o sociálně-právní ochraně dětí, čímž se mění jejich koncepce.

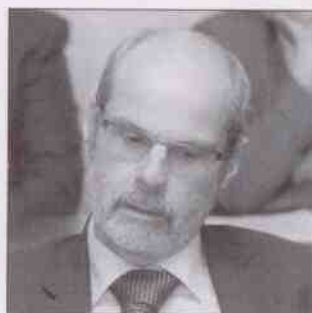
A konečně dávka nazývaná **pořebné**, u něhož se také velmi zúžil osobní rozsah.

Třetím pilířem je **sociální pomoc** a dávky, jejichž cílem je zabránit sociálnímu vyloučení a chudobě. Kromě toho je ještě poskytován **systém sociálních služeb** (například pečovatelská služba nebo poradenství) a příspěvek na péči.

Všechny dávky druhého a třetího pilíře poskytují v současné době **krajské pobočky Úřadu práce**, což znamená, že **Úřady práce v České republice mění své původní poslání**, jímž byla spolupráce s lidmi, kteří ztratili práci. Tuto svou úlohu plnily Úřady práce velice dobře, zatímco dnes ji přejímají soukromé agentury práce, z nichž některé ji zajišťují diskutabilním způsobem. **Měli bychom se zamyslet nad tím, jestli změna náplně činnosti Úřadu práce ČR přináší jenom samá pozitiva**.

Závěrem bych ráda podotkla, že systém sociálního zabezpečení prochází skutečně značně dynamickým vývojem a někdy jsou změny přijímány pozitivně, jindy zase vyvolávají mezi lidmi velké diskuse. Ke změnám ovšem dochází nejenom v České republice, ale téměř ve všech zemích Evropské unie, přičemž prakticky všude je systém ovlivněn ekonomickou krizí.

JUDr. Karel Zuska,
advokát

Rád bych vzdal hold paní docentce, jak krásně shrnula zajímavou problematiku. Já bych chtěl navázat problematikou **třetího pilíře**, o které se zmínila jen okrajově – otázkou **sociálních služeb**. Může se totiž stát, že lidem, kteří dostanou

dávky, jež tady byly vyjmenovány, nebudou obdrženy peníze vůbec nic platné, pokud nebudou existovat služby, které si za ně budou schopni koupit.

Dnes máme v **zákoně o sociálních službách třicet dva druhů služeb, od pobytových až po služby terénní, služby, které jsou poskytovány doma nebo v zařízeních**. A to, co je v současné době největším problémem, jak to

vnímám jako člen týmu Ministerstva práce a sociálních věcí pro procesy plánování a financování sociálních služeb, je pozice jednotlivých uživatelů a poskytovatelů sociálních služeb, jakým způsobem nastavit procesy financování tak, abychom vůbec udrželi stávající propracovaný a kvalitní systém sociálních služeb v České republice. A poskytovatelé, kteří působí na tomto trhu a tyto služby poskytují, se musejí mnohdy potýkat s ekonomicky nereálnými podmínkami, jakým způsobem v dnešní době služby zajistit.

Když jsem si přečetl názory, které se dnes prezentují na úrovni vlády a veřejných činitelů, již rozhodují o budoucím rozpočtu nebo ho navrhuji, tak jsem si uvědomil následující: **Vše směřuje k tomu, že v systému rozhodně nebude více peněz na sanování sociálních služeb.** Protože hlavním cílem v současné době je udržení reálného schodku hrubého domácího produktu, a nikoliv jeho prohlubování, což samozřejmě přináší zcela nové pohledy na poskytování sociálních služeb, zejména kdo a jakým způsobem je bude financovat.

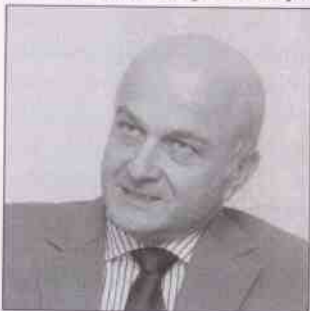
Myslím si, že **bude docházet k zásadnímu přesunu zátěže financování na jednotlivé uživatele a na jejich rodinné příslušníky.** Vycházím samozřejmě z toho, že stát peníze nemá a nepředpokládá, že by jich měl dostatek, bude proto hledat daleko větší míru solidarity rodinných příslušníků a těchto osob tak, aby se podílely na financování služeb pro své blízké. To je určitě pohled správný, ale na druhou stranu je potřeba vidět i druhý pohled: totiž že **bez dotací či bez státní podpory financí nebude možné sociální služby zabezpečit.** Příspěvek na péči nestačí pokrýt ani základní služby. A neumím si představit, jak by v některých lokalitách České republiky vůbec občan byl schopen unést tíhu financování sociálních služeb při růstu cen, provozních i neprovozních investičních nákladů do budoucna. Vidím jako největším problémem, jak dojít k reálnému nastavení financování těchto služeb, abychom vůbec byli schopni udržet síť sociálních služeb tak, jak ji máme nastavenou a jak v současné době funguje, resp. s většími či menšími problémy poskytuje občanům alespoň to základní.

Obávám se, že pokud se nezmění přístup státu a občanů k těmto záležitostem, systém může zkolabovat. Takže já to vlastně vnímám jako obrovskou otázku, o které se zatím příliš veřejně nehovoří.

Jde ale o otázku, která bude nastolena anebo je nastolována každým dnem. A otázku, jejíž odpověď do budoucnosti naznačí, jak bude systém sociálního zabezpečení a sociálních služeb u nás fungovat.

Mgr. Jiří Matušek,

ředitel domova pro osoby se zdravotním postižením

Jsem tady ve dvojjedné roli, neboť jsem zastupitel Městské části Praha 3, donedávna jsem byl místostarostou se zodpovědností za školství, sociální oblast a zdravotnictví. A od 1. října 2012 působím ve funkci ředitele domova pro osoby se

zdravotním postižením. To, co tady řekla moderátorka dnešního odpoledne, doktorka Kovářová, se krásně poslouchalo, ale byla to jen teorie, zatímco realita je jiná a vypadá tak, jako o ní hovořil přede mnou dr. Zuska.

Mám v zařízení sto čtyřicet šest klientů a sto dvacet zaměstnanců. A abych přežil do konce roku, chybí mi v rozpočtu přibližně tři miliony. Zákon o občanech umístěných v našich zařízeních nám ukládá ponechat každému patnáct procent z jeho důchodu pro osobní potřeby. Když spočítám to, co nevyberu od klientů, jsem v deficitu zhruba milion dvě stě tisíc. Z těch sto čtyřiceti šesti klientů jen patnáct platí sto procent. Dále mám v domově osmnáct dětí, protože to je zařízení pro mentálně postižené od tří let věku, u šesti z těch dětí mám nařízenou ústavní výchovu. Ministerstvo práce a sociálních věcí nám dává ročně dvacet tři miliony a nějaké drobné, zřizovatel zhruba pětadvacet, náš rozpočet je pětadesát, šestadesát milionů. Nejsme příspěvková organizace, ale těžko si na sebe vyděláme. A to se nebavím o mzdovém ohodnocení zaměstnanců, před nimiž hluboce smekám, protože za peníze, které dostávají, se ta práce dlouhodobě dělat nedá. A jsem skutečně zvědavý, jak se s tím stát potom popasuje. Protože, jak říkala paní doktorka Kovářová na začátku, nejdříve si pomoz sám, pak ti pomůže rodina, pak teprve stát. Tak to v naší společnosti bohužel kvůli zpřetrhaným generačním vazbám nefunguje.

PhDr. Miroslav Macela,

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Vraťme se k tendencím ve vývoji sociálního práva. Doplnil bych, že takovou tendencí je zaměřovat se na **oblast sociální práce.** Jak finanční prostředky, tak služby budou klientovi k ničemu, nebo téměř k ničemu, pokud nebude vládnout

kompetencemi, třeba v oblasti nakládání s finančními prostředky. To je oblast, na kterou se Ministerstvo práce a sociálních věcí zaměřuje. A vlastně i legislativní úpravy z poslední doby, i ty připravované, se právě více zaměřují na oblast sociální práce.

Systém sociálních služeb je nastaven podobně, jak bylo uvedeno u příspěvku na péči, což platí od roku 2006, kdy byl po dlouhých debatách přijat zákon o sociálních službách. Předtím jsme pracovali s minimálním dotačním řízením na úrovni Ministerstva práce a sociálních věcí a s příspěvkem na bezmocnost, který byl v té době poskytován v celkové výši čtyř miliard korun. Když parlament přijímal zákon o sociálních službách, byly v důvodové zprávě vyčísleny finanční dopady tohoto zákona v nově zavedené dávce a činily osm miliard korun. **V současné době se vyplácí ve výši osmnácti miliard korun.** Já jsem rád, že jdou peníze do sociální oblasti. Myslím si, že tato právní norma splnila svůj účel, protože je skutečně vidět na sociálních službách, že došlo k rozvoji, ke zvýšení kvality, nastavily se standardy a tak dál. Nicméně nyní se dostáváme do určité slepé uličky v tom, že se nenaplnil původní předpoklad zákona – že prostřednictvím

příspěvku na péči, zejména prostřednictvím rodin samotných uživatelů služeb bude realizována **sítotvorná role** příspěvku. A to se nestalo.

Když se podíváte na původní předpoklady přijetí tohoto zákona, s výjimkou služeb preventivních, které jsou ze zákona bezplatné, zákon nepředpokládal žádné dotace. Prostě jsme předpokládali, že příspěvek na péči, zájem samotných uživatelů a jejich potřeby dokáží být **finančně soběstačné**. Tento předpoklad se v praxi nenaplnil, takže zůstalo paralelně zachováno dotační řízení, které se už několik let pohybuje někde kolem šesti miliard korun. A ještě z doby, kdy jsem působil na kraji, vím, že každý rok probíhá ve státním rozpočtu podobný boj: na začátku se říká: „*Nebudou peníze na sociální služby.*“ A nakonec se prostřednictvím tlaku na poslance těch šest miliard vždycky najde a systém zase rok přežije. Není to dobře z hlediska poskytovatelů služeb, protože nemohou plánovat dlouhodobě. Není to dobře ani z hlediska klientů, protože prostřednictvím nejistoty poskytovatelů jsou uváděni do nejistoty i sami klienti.

Další věc, která zasáhla do systému, jsou **finanční prostředky**, které do České republiky proudily z **Evropské unie**. Ty tady vygenerovaly celou řadu různých služeb, někdy velmi potřebných, jindy zřizovaných jen proto, aby se tyto evropské prostředky vyčerpaly. A my jsme nyní ve fázi, kdy peníze z těchto fondů končí a všichni poskytovatelé, kteří jsou etablovaní a mají zaměstnance, se začínají tlačit do dotačního řízení, které bylo primárně určeno pro poskytovatele již působící. To vyvíjí obrovský tlak nejenom v resortu poskytovatelském, ale samozřejmě i vůči poskytovatelům dotací.

Dalším faktorem je to, že Česká republika a celý dotační systém se pohybují na hraně protiprávnosti z pohledu komunitního práva a vůbec pojetí sociálních služeb jako veřejné služby. Na úrovni Evropské komise se diskutuje, že velká část sociálních služeb by se měla vyjmout z oblasti dotací a měla by fungovat na principu objednávka – dodávka, třeba i ze strany veřejného zadavatele. Takže lze očekávat, že v zákoně o sociálních službách dojde k dalším změnám.

Je tady ještě jedno velké téma, které je politicky tabu, ale vždycky se vrací v debatách zpátky. **Co s příspěvkem na péči?** Jestli bychom neměli zpřísnit kontrolu oněch osmnácti miliard korun, které v terénu máme a které jsou násobně větší než prostředky, které kdy byly k dispozici v tomto systému. Protože ve skutečnosti nekončí v systému sociálních služeb, resp. tam končí jen jejich část. Další díl prostředků je spotřebován v neformální péči rodinných příslušníků, což je výborné. Ale zbylá část, poměrně velké sumy, končí zcela mimo systém. Když to řeknu otevřeně – je to jakési přilepšení k důchodu. Takže poskytovatelé sociálních služeb mají celkem oprávněně různé obavy.

Od roku 2014 přejde podle platné právní úpravy celý dotační systém na úroveň krajů, takže bude decentralizován. A s tím souvisí i jiná role Ministerstva práce a sociálních věcí v této oblasti. Ministerstvo by se mělo stát orgánem legislativním a koncepčním, nikoliv hlavním donátorem sociálních služeb v této zemi. Protože z Prahy je do reálné praxe a reálné potřeby služeb prostě daleko. A spravedlivě vyhodnotit čtyři a půl tisíce žádostí, které přijdou na ministerstvo, je nemožné.

Mezi odborníky debatujeme o tom, že by se definovala **minimální síť služeb**, která by v tom daném regionu měla být k dispozici. To znamená nutnost říci nahlas: „*Ano, toto je minimální standard služeb. Tyto služby s těmito kapacitami v daném regionu mají být, a budou garantovány těmito státními prostředky.*“ Takový model by teoreticky fungoval, kdybychom měli jiný systém finančních toků.

Ríkáme-li dnes, že do oblasti sociální péče jde osmnáct miliard, to jsou obrovské peníze. Pro srovnání – šest miliard představují dotace na sociální služby, takže třikrát tolik peněz mají v rukou sami klienti. Ale oni bohužel svými individuálními aktivitami síť nevytvářejí. A to je ten problém.

Mgr. Jiří Matušek

Naše společnost žije komerčním způsobem života. Máme úplně jiné, pokřivené hodnoty. A bohužel jsme je ještě trochu přizívali tím, že jsme poskytovali příspěvek za porod. Přece si dítě pořizují z jiného důvodu, nikoli pro příspěvek. Myslím si, že je potřeba změnit myšlení lidí v oblasti mezigenerační pomoci. Když jsem malý, pomáhala mi matka a otec. A jsou-li oni sami dnes staří, tak jim pomohu já, což je naprosto logické. Ale takový systém plošně nefunguje, protože jsme zpřetrhali v minulosti vzájemné mezigenerační vazby.

Já jsem si stěžoval zástupci poskytovatelů sociálních služeb, že nemáme peníze. Ale Česká republika paradoxně v rámci Evropské unie patří mezi země s nejmenším procentem obyvatel postižených chudobou. A to se ještě do té chudoby počítá, že jsem chudý, když nemám mobil, což je měřítko, které mě fascinuje.

V době, kdy jsem byl místostarostou na Praze 3, hledali jsme podporu v městských částech, ale setkali jsme se s nezájmem. A podle mého názoru se musíme snažit o změnu úhlu pohledu. Rodinný příslušník si musí uvědomit, že poskytovatel sociální služby z něho snímá neskutečnou zátěž. Protože druhá varianta je následující: „*Když neplatíš za rodinného příslušníka, tak si ho vezmi domů!*“ Je to tvrdé, ale je to tak.

Ing. Zuzana Baudyšová, ředitelka Nadace Naše dítě

Chtěla bych podpořit matky samoživitelky s těžce handicapovanými dětmi. Já bych řekla, že tato kategorie je momentálně jednou z nejhroženějších, protože tyto celodenně pečující ženy, pokud potřebují pro své dítě pořídit nový vozík nebo polohovací zařízení nebo zajistit osobní asistenci, je to naprosto mimo jejich možnosti. Většinou nemají k dispozici ani internetové připojení, aby někoho flexibilně oslovily. Takže na nás se valí žádosti, a je jich stále více, na doplatek rozdílů mezi cenou a tím, co matce poskytne zdravotní pojišťovna. Navíc děti mají nárok na vozík jednou za čtyři roky. A když se stane, že někdo vozík ukradne, což bohužel v České republice není výjimkou, nebo se vozík rozbije, ocitnou se matky v neřešitelné situaci.

